RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

Rikosuhripäivystyksen lausunto yhdenvertaisuus-valtuutetun kertomuksesta (ihmiskauppa)

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 4.10.18

Toimintaa tukee:

TUETTU VEIKKAUKSEN TUOTOILLA

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

2.10.2018

Ihmiskaupan uhrit RIKUn asiakkaina

- Asiakkaiden määrä kasvanut voimakkaasti viime vuosina:
  - Syyskuussa 2018 noin 130 asiakasta
  - Vuonna 2017 yhteensä 94 asiakasta
  - Vuonna 2016 yhteensä 32 asiakasta
  - Reilu puolet asiakkaista miehiä
- Kaikki eri ihmiskaupan muodot, eniten työperäisen ihmiskaupan ja vakavan työvoiman hyväksikäytön uhreja (80-90 henkilöä)
- Turvapaikanhakijoiden hyväksikäyttö näyttää lisääntyneen
- Joillain sektoreilla esiintyy järjestelmällistä hyväksikäyttöä
- Monet uhrit ovat siinä käsityksessä, että heille ei kuulu samat työntekijän oikeudet kuin esimerkiksi suomalaisille – eivät uskalla irtaantua työnantajan vaikutuspiiristä

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Vain harva saa oikeutta

- Kynnys tutkia työperäistä hyväksikäyttöä ihmiskauppana on korkea, tutkintaan ei ole riittävästi resursseja ja osaaminen vaihtelee → tarvitaan ihmiskauppaan erikoistunut poliisin tutkintayksikkö
- Uhrien asema rikosprosessin aikana on epävarma ja riippuvainen rikosnimikkeestä
- Jos hyväksikäyttöä tutkitaan esim. kiskonnan tapaisena työsyrjintänä, uhrien oikeudet selvästi heikommat
- Lähirikoksissa myös uhrin turvallisuus vaikeampi taata

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Ihmiskauppa	Kiskonnantapainen työsyrjintä
Oikeus ROL:n mukaiseen avustajamääräykseen (maksuton uhrin tuloista riippumatta)	Oikeusapu (riippuu tuloista)
Vapauteen kohdistuva rikos – oikeuden määräämiä korvauksia voi saada osittain Valtiokonttorista	Työrikos – korvauksia ei lähtökohtaisesti saa Valtiokonttorin kautta
Oikeus ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palveluihin + harkinta-aika	Ei oikeutta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palveluihin
Mahdollisuus ihmiskaupan uhrin oleskelulupaan	Ei mahdollisuutta ihmiskaupan uhrin oleskelulupaan

Auttamistoimia ei tule kytkeä rikosprosessiin

- Uhri poistetaan auttamisjärjestelmästä, jos rikosta ei enää tutkita ihmiskauppa-rikosnimikkeellä
- Rikosnimikkeen muuttuminen voi johtua monesta syystä, mm. siitä että näyttö ei riitä ihmiskaupan osoittamiseen – henkilö voi kuitenkin olla ihmiskaupan uhri
- RIKUn tämän hetken asiakkaista yli 30 on poistettu auttamisjärjestelmästä
- Tämä ja kaikki muu epävarmuus viranomaisten toiminnan osalta vaikeuttaa uhrien motivoimista lähteä auttamisjärjestelmään
- Kuitenkin uhreilla usein suuri avun tarve

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Uhrin tietoja ei tulisi luovuttaa poliisille harkinta- ja toipumisajan jälkeen

- Uhrit eivät uskalla hakea apua, koska pelkäävät tietojen automaattista luovuttamista poliisille – kuitenkin kyse on ajasta jolloin uhrin tulisi voida rauhassa punnita eri vaihtoehtojaan
- Miksi he pelkäävät?
  - Tekijän kostotoimet häntä itseään ja perheenjäseniä kohtaan
  - Pelko maasta poistamisesta tai oleskeluoikeuden menettämisestä
  - Pelko rikossyytteistä, jos on pakotettu rikolliseen toimintaan

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Oleskelulupaa ei tulisi kytkeä rikosprosessiin

- Ihmiskaupan uhrin oleskelupien saaminen kestää liian pitkään, koska Maahanmuuttovirasto saattaa odottaa tietoja rikosprosessin etenemisestä, esim. syyttäjän ratkaisua
- Luvan myöntäminen jatkuvana uhrin ”erityisen haavoittuvan aseman” perusteella on harvinaista, kynnys on noussut liian korkeaksi → määritelmän muuttaminen: ”haavoittuva asema”
- Samaan aikaan moni haluaisi tehdä työtä ja elättää itseään ja perhettään, työpaikkakin saattaa olla tiedossa

Kuntien auttamistyölle selkeämmät lait ja järjestelmä

- Uhrin mahdollisuus saada ihmiskaupan uhrille kuuluvia auttamistoimia on epävarmempaa silloin kun palvelut tulevat kotikunnasta
- Ihmiskaupan uhrin auttaminen kunnassa saattaa vaatia sosiaalitoimen käytännöistä poikkeavia toimintapoja – palveluita jopa evätään, koska järjestelmää ei tunneta
- Kunnissa ei myöskään usein tunneta ns. kotouttamislakiin sisältyvää korvausjärjestelmää, jossa ihmiskaupan uhrien auttamisesta aiheutuneet kustannukset haetaan ELY-keskukselta
- Vakavia puutteita esiintyy myös ihmiskaupan uhrien majoittamisessa kuntien kautta

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

Järjestöille vahvempi aseman uhrien auttamisessa

- Monet uhrit jäävät tyhjän päälle, koska eivät uskalla tai motivoidu lähteä auttamisjärjestelmään
- Monissa maissa kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli matalan kynnyksen auttamispalveluiden tuottajana
- Suomessakin järjestöille tulisi antaa suurempi rooli ja vahvempi rahoitus auttaa niitä uhreja, jotka eivät eri syistä halua tehdä yhteistyötä viranomaisten kanssa → tämä lisäisi uhrien halua hakea viranomaisapua
- Todellinen mahdollisuus harkita ratkaisuja intensiivisten tukitoimien puitteissa lisää uhrien rohkeutta lähteä rikosprosessiin

RIKU RIKOSUHRIPÄIVYSTYS